De waanzin 't hoogste goed?

Prof. J.H. Blokdijk

'Timeo Danaos et dona ferentes'. Dit is de meest beruchte zin uit het dichtwerk van Vergilius, en betekent: 'Ik vrees de Grieken zelfs als zij geschenken brengen'. Na uitbundig geprezen te zijn, blijkt mijn column uit 1989 verplichte leerstof voor de waanzin!

In Koet's instemmende parafrase van Peters' laatste boek lijkt hij te pleiten voor de revolutie-omwille-van-de-revolutie. Dat was niet de strekking van mijn column; die was veeleer: 'een onderneming staat in een sterk en snel veranderende maatschappij, en moet dus ook snel en sterk veranderen om in die maatschappij staande te blijven'. Timmer, die de lessen van Peters bepaald niet heeft veronachtzaamd, wist *waarheen* hij wilde wentelen toen hij aan de omwenteling begon; hij hield op een bepaald moment ook op met wentelen, in tegenstelling tot bijvoorbeeld Mao-Tse Toeng en Fidel Castro, de predikanten van de permanente revolutie. Maar Timmer blijft wel de veranderingsgezindheid benadrukken: de veranderingen moeten natuurlijk wel een ander doel dan de verandering dienen.

Dat mis ik bij Koet: wat moet er voor de onvervangbare interne controle in de plaats komen, om een deugdelijke grondslag voor het accountantsoordeel te bereiken? Niets? Dat ware dan aan te tonen.

Snelle doch doelgerichte veranderingen in de administratieve organisatie zullen vaak nodig zijn. Daarbij moet de accountant de leiding niet in de weg zitten, zeker niet door onnodige accuratesse (= nauwkeurigheid!) te verlangen. Maar het gaat niet om nauwkeurigheid, doch om betrouwbaarheid. Een pleidooi om die eis af te schaffen heeft

mij nog niet bereikt: in zijn recente oratie betoogt Leenaars nog dat het management en de accountant hier parallelle belangen bij hebben. Het komt mij voor dat de leer van de Bestuurlijke Informatieverzorging dit kind nog wel even zal willen behouden, ook al wordt het badwater regelmatig ververs. Of trek ik de verkeerde lessen uit Baringen en Daiwa?

Nu naar de leer van de Accountantscontrole. Het gaat Koet kennelijk niet om mijn beschouwingen over de betekenis van onvervangbare interne controle voor de risico-analyse en voor de keuze tussen systeem- en uitkomstgerichte controle; ik concludeer immers dat de onvervangbare interne controle daarbij irrelevant is. Ik denk dat Koet doelt op het vraagstuk van de controleerbaarheid. Zeker bij wettelijke controleplicht lijkt het mij gewenst dat de administratieve organisatie ook waarborgen schept voor de betrouwbaarheid van de verantwoording. Die raakt de accountant rechtstreeks.

Aan het begin van mijn artikel heb ik aangegeven dat onvervangbare interne controle alleen een rol speelt bij de eerste vastlegging van gebeurtenissen die relevant (kunnen) zijn voor de verantwoording. Nu wordt die interne controle bij Electronic Data Interchange (EDI) uiteraard op een andere wijze uitgevoerd dan voorheen (bonnetjes, parafen, stempels), en de accountant zal hierop in moeten spelen. Ook op andere wijze heeft het NIVRA blijk gegeven van inzicht in een zekere noodzaak tot aanpassing: in hoofdstuk 4 van Meningsuiting 5 wordt aangegeven dat interne controle die *technisch* vervangbaar is door accountantscontrole, onder omstandigheden toch tot de onvervangbare interne controle gerekend moet worden, en wel als die vervanging *economisch* niet verantwoord is; als voorbeeld geef ik altijd de reconstructie van de goederenbeweging uit de inkomende en uitgaande facturen. Aan een dergelijke omstandigheid zijn dan wel logische consequenties verbonden.

Bij snelle en veelvuldige organisatorische

Prof. J.H. Blokdijk is directeur van J.H. Blokdijk Advies B.V. en adviseur van ondernemingen en accountants. Daarnaast is hij hoogleraar Toegepaste Accountantscontrole aan de Vrije Universiteit Amsterdam. Hij heeft vele vaktechnische functies bij het NIVRA vervuld en is lid van het bestuur van de Stichting Toezicht Effectenverkeer.

aanpassingen zal de *praktijk* van de accountantscontrole wel lastiger worden; die zal meer inventiviteit eisen. De *theorie* is echter noch door het MARC, noch Koet, tot dusverre gefalsificeerd.

Door zijn nadruk op mijn vermeend conservatisme kan Koet de indruk wekken dat de NOvAA met iets heel nieuws is gekomen. Juist deze instantie is echter behoudzuchtig: zij wil de praktijk uit de kindertijd van de accountancy ongestoord voortzetten. Het NIVA heeft reeds in 1957 de eerste achteraf waarneembare stap op weg naar volwassenheid gezet door de controle van de kleine onderneming als onderwerp voor te

stellen voor het Zevende Internationale Accountantscongres te Amsterdam; toen dit onderwerp niet werd verkozen, heeft P.J.H.J. Bos zijn inleiding hierover in het MAB gepubliceerd.

Het enige nieuwe dat tot dusverre - zij het alweer twintig jaar geleden - in dit kader is bedacht, is het onderscheid tussen onvervangbare en vervangbare interne controle, en deszelfs consequenties. Het is natuurlijk zeer wel denkbaar dat deze theorie plaats zal moeten maken voor een betere, maar het is nog altijd verstandig de oude schoenen te gebruiken totdat er nieuwe zijn.

Denken is niet per definitie behoudzuchtig!